

ДОШКІЛЬНЕ ВИХОВАННЯ

2

«РАДЯНСЬКА ШКОЛА»

1954

З М І С Т

	Стор.
<i>М. Макляк</i> — Лічба в дитячому садку	3
<i>В. Федяєвська</i> — Робота з книгою	8

З ДОСВІДУ

<i>А. Григор'єва</i> — Спостереження над шовкопрядами	14
<i>О. Анастасевич</i> — Спостереження над зимуючими птахами	16

БАТЬКИ ПРО ВИХОВАННЯ

<i>Н. Куфко, Є. Спокойний, П. Лебедева</i> — Вихідний день дитини вдома	19
---	----

КОНСУЛЬТАЦІЯ

<i>А. Гольдберг</i> — Про оволодіння дошкільниками звуковою стороною мови	25
<i>О. Воложенінов</i> — А. П. Гайдар	34
<i>М. Острик</i> — Епізоди з життя дитячих книг	38

СТОРІНКА ДЛЯ ДІТЕЙ

Гра «Голубочка»	43
---------------------------	----

ХРОНІКА

Питання музичного виховання в дитячому садку	45
Педагогічне життя	49

Редакційна колегія:

*М. Ф. Даденков, О. Ф. Єгорова, Н. О. Красіна, Н. Ю. Переверзева,
Ю. Ф. Петраківська, Є. К. Сухенко, П. С. Ходченко, П. Р. Чамата,
Т. І. Цвелих* (головний редактор)

Журнал «Дошкольное воспитание»
(на українском языке)

Техредактор *О. О. Чала*

Коректор *Г. Ю. Тітельман*

Адреса редакції: Київ, Ново-Павлівська, 2. Тел. 6-50-43.

БФ 00509. Зам. 7138. Тираж 15 000. Друк. арк. 3. Обл.-видавн. арк. 4,5.
Формат паперу 70×108¹/₁₆. Підписано до друку 18.I 1954 р.

Київська обласна друкарня, вул. Леніна, 19.

БАТЬКИ ПРО ВИХОВАННЯ

Вихідний день дитини вдома

Вже з понеділка ми почали мріяти про те, що в наступний вихідний день погода дозволить нам влаштувати вилазку на лижах у ліс,— розповідав мені батько Леночки.— День видався чудовий. Леночка, яка з таким нетерпінням чекала цього дня, вранці, відкривши на вікні штору, радісно викрикнула:

«Тату, сонце! І снігу багато!»

...У теплому дитячому вагоні електропоїзда ми з дочкою уточнили план нашої прогулянки. Про те, як воно буде взагалі, зрозуміло, говорили ще раніше, протягом усього тижня, але зараз, коли мета була такою близькою,— це було легко, а головне — давало дівчинці велику радість ще раз обміркувати, як дорослий з дорослим, деталі нашої екскурсії: ми підемо великим шляхом, потім одягнемо лижі і повернемо по снігу з ліс. Будемо дивитися на компас. Зробимо великий круг, щоб через годину знову повернутися на цю ж дорогу.

Через 27 хвилин ми були у Боярці. З лижами на плечах, ми, взявшись за руки, перейшли залізничну лінію і повернули до лісу. Леночка відпустила мою руку і сама рушила по стежці в ліс. Леночці 5½ років, вона дуже любить ходити держачись за ручку, горнеться до дорослих, і я завжди побоювався, що дочка росте надто боязкою; у дитячому колективі вона недавно, а тому цей маленький прояв хоробрості я зразу ж відмітив. Закріпивши лижі, ми звернули з дороги і пішли по м'якому снігу, придивляючись до заячих слідів, з насолодою вдихаючи густий аромат хвойного лісу. Ось переплутались дрібні-дрібні сліди лапок польових мишей. А ось біля дерева весь сніг ними витоптаний. «Скільки тут було мишей!» кажу я. «Це були мишині збори», пояснює мені Леночка, і ми весело сміємося. А ось десь дятел застукотів на дереві, і ми спішимо розшукати «порушника» тиші. Ідемо поряд, не поспішаючи. По дорозі Леночка розповідає мені свої таємниці: Вадик сказав, що вона погано розказувала вірш і тому їй не можна виступати на святі, а це дуже образливо. Розповідає й про інші випадки, а я їй даю поради. Ця дружня розмова в такій незвичній обстановці втратила характер нудних повчань, і мої слова глибоко западають у душу дитини. Я зрозумів, що за цей невеликий час нашої прогулянки ще більше зміцніла наша дружба: дитина довірливо ділиться своїми думками, а це допомагає правильно керувати нею, вчасно запобігати небажаним впливів. Я зрозумів, що вихідний день я присвятив не тільки зміцненню здоров'я моєї доньки, а ще й цілому ряду виховних моментів: розширенню кругозору і ознайомленню з природою, розвитку самостійності, поваги до дорослого, вміння орієнтуватися і, нарешті, закріпленню почуття справжньої міцної дружби, яке завжди виникає при раціонально і цікаво організованому дозвіллі.

Через годину ми знову сиділи в електропоїзді збуджені і радісні. Вражень вистачило на цілий тиждень. Ця прогулянка була приводом

для бесід протягом багатьох вечорів. Ми прочитали чимало книжок та роздивились багато ілюстрацій про звірів нашого лісу (зайчик, білочка, дятел, польова миша).

* * *

Знаючи, що батьки Борі будуть у неділю зайняті, я у суботу дала йому завдання: «Намалюєш мені дома картинку та розфарбуєш її кольоровими олівцями, якщо тобі завтра буде скучно».

У понеділок, пам'ятаючи про ретельність Борі, я не нагадувала йому про картинку, все чекала. В кінці дня все ж запитала. Боря відповів: «Ви ж казали — якщо буде скучно, а мені не було скучно». «Чим же ти був зайнятий?» спитала я. Боря сказав: «Ми з татом упорядковували мою бібліотеку, наклеювали номерки, звільнили цілу полицку у шафі, а старі книжки довелося попідклеювати».

Я зацікавилася: така робота може зайняти приблизно годину, а між тим увесь вихідний день дитини виявився заповненим.

У бесіді з батьком я з'ясувала, що протягом тривалого часу батьки Борі поповнюють його бібліотеку все новими і новими книжками. «Я, — розповідає батько Борі, — замислився над тим, що недосить тільки купувати книжки дитині, необхідно прищеплювати їй любов до них, до цього джерела знань, треба щоб дитина зрозуміла, що в набутті цих знань повинна бути якась система. З чого ж слід було починати? Я вирішив, що перш за все треба ліквідувати безсистемність у збереженні цих книг, привчити Боря до акуратності. У суботу я попередив Боря: «Я завтра буду зайнятий до п'ятої години, а ти до мого приходу всі свої книжки з етажерки переклади на стіл. Коли я повернуся, займемося серйозною справою». Зрозуміло, що Боря встиг досить швидко все це зробити, а крім того погуляв надворі, а потім вдень спав, як і завжди у дитячому садку, але весь час він чекав «серйозної справи».

О п'ятій годині, як я й обіцяв, ми з сином взялися за роботу. Зібрати Борині книжки і поставити на звільнену полицку у шафі можна було швидко, і тому я вирішив продовжити цю роботу «наклеюванням номерків» на книги. Я заготовив маленькі довгасті клаптики паперу, на яких написав ім'я та прізвище сина; він сам намазував їх клеєм і наклеював на визначеному місці книги, після чого акуратно ставив її на полицю. Частину книжок («Про курочку рябу», «Домашні тварини» та ін.), які Боря називав «для зовсім маленьких» і які були досить пошарпані, ми підклеїли і поставили окремо на тій же полицці. Під час роботи ми з сином намітили, які книжки ми будемо читати у найближчий час, а які ще почекають, «доки Боря трохи підросте».

* * *

«У мене вдома на вихідний день збирається чимало роботи, — розповідає мати Кості. — Я добре розумію, що Костя настільки малий, що потребує до себе особливої уваги. Він не вміє читати і не може сам організувати своє дозвілля. А тому, по можливості, намагаюсь організувати наш вихідний день».

У цей вихідний день, як звичайно, ми встали в діловому настрої: треба наколоти трісочок, винести попіл, запалити піч, помити підлогу. Костя знає, що він повинен допомогти своїй мамі. Зранку закипіла робота: я колола трісочки, Костя переносив їх до пічки; я винесла попіл, Костя відніс порожнє відро додому; я мила підлогу, а він відсував стільці, згортав доріжку і виконував багато різних дрібних доручень (приніс щітку, відніс миску і т. п.), при чому я часто повторювала, що без його допомоги я як без рук. Після зробленої якоїсь роботи, ми робили перерву й сідали з Костею почитати книгу. Костя дуже любить, коли

йому читають. Я завжди радилась з вихователькою, які книжки почитати синові, і навіть брала їх у бібліотеці дитячого садка. Ми з Костею потім завжди обговорювали прочитане, і Костя дуже любив малювати на теми казок. Коли ми прочитали оповідання Л. М. Толстого «Внучка була мала...», то Костя сам зробив висновок: «І у нас з тобою так само».

* * *

«У нас велика сім'я,— розповідає батько Лілі,— я уже давно встановив такий порядок: кожної суботи ми плануємо вихідний день всієї сім'ї». Я попросила його прочитати план останнього вихідного дня. План був лаконічний:

«Старша дочка: прибирання кімнати, уроки, пельмені, примірка, телевізор.

Старший син: полагодити стілець, уроки, пельмені, каток, телевізор.

Мама: мамині справи, Ліля, телевізор.

Тато: покупки, заняття з Лілею, прогулянка з Лілею, креслення, телевізор».

Хоча в основному мене цікавила Ліля, як моя вихованка, все ж я не подолала цікавості і запитала, що це означає «мамині справи». Батько Лілі відповів, що протягом півроку він складає по суботах такі стислі плани і як він не намагався, ніяк не міг точно записати мамин день: у мами на ходу виникали все нові справи, в регламент вони ніяк не вкладались і їх тепер просто пишуть «мамині справи».

«Ну, а заняття з Лілею — це як раз те, про що я часто з вами консультуюсь,— пояснював він мені.— На жаль, я ще не можу похвалитися тим, що веду запис цих занять і тим самим правильно і чітко їх чергую, але я стежу за тими видами роботи по ізо, розвитку мови, лічби, які зробили діти протягом тижня у дитячому садку, і на неділю планую собі яку-небудь одну аналогічну роботу, щоб закріпити одержаний дитиною навик. А часто я поєдную цю мету з корисною справою для дому, так, якось ми склеїли з картону коробочку — мамі для ниток. Багато видів роботи ми з Лілею встигли проробити: клеїли домики, дивани, кошики, лагодили іграшки, пришили ляльці голову,— хіба все перелічиш!»

— А що це записано у мами «Ліля»? — спитала я. Батько мені відповів: «Це мама любить читати що-небудь Лілі, а потім вже Ліля лягає спати, а ми всі дивимось телевізор».

* * *

Говорячи про вихідний день дитини, мені пригадується один яскравий випадок з моєї практики. Це було в Ульяновську. Завжди тихий і похмурий Тиша прийшов у дитячий садок якийсь інший. Я зразу помітила, що дитина чимось дуже задоволена. Боячись, що він за своїм звичаєм буде неохоче відповідати, я вирішила вгадати і тим скоротити половину розмови.

— Що тобі вчора купили? — спитала я.

— Мені нічого не купували, я вчора був з мамою у будиночку Леніна,— відповів він мені. Дуже зацікавлена і обрадувана я сіла поряд з ним на лавочці. Спочатку плутаючись, а потім, майже забувши про мене (тому що зібралися діти), Тиша розповів про те, що в цьому будинку йому все подобалось, він навіть запам'ятав, де була кімната матері Леніна. «Зовсім маленька кімната», сказав він мені.— «А кімната Володі краща за всіх — з такими перильцями, і ліжко, і стіл біля вікна. А в одній кімнаті на столі стояли такі вирізані з паперу фігурки». Накрикінці дня, після того, як Тиша ще і ще раз пригадував окремі враження екскурсії з мамою, я почувла як він біля портрета В. І. Леніна сказав дітям: «Дуже люблю Леніна!»

Бесідуючи з батьками, і дуже часто з дітьми, на тему «Як пройшов вихідний день вдома», я не раз приходила до одного й того ж висновку: змістовно і цікаво проведений навіть невеликий відрізок часу заповнює і насичує не лише вихідний день дитини, але запам'ятовується надовго. Проте не слід протягом цілого дня втручатися в заняття дитини, навпаки, дитина повинна мати вільний час для самостійної творчої гри, під час якої вона часто сама вчиться пізнавати, спостерігати.

Н. КУФКО,
вихователька дитячого садка № 4/70
м. Києва.

арактер моєї роботи не дозволяє приділяти достатньої уваги сину. Коли він приходить з дитячого садка, мені в цей час треба йти на роботу. А вранці час дуже обмежений. Мати, природно, протягом доби більше приділяє уваги дитині.

З особливою серйозністю ставився я до питання правильного і цілеспрямованого проведення вихідного дня дитини дома. Від того, як саме дитина проведе вихідний день, залежить її самопочуття не тільки в цей день, а й на протязі цілого тижня в дитячому колективі. Щоб уникнути різкого контрасту, ми намагаємося і в вихідний день додержувати дома розпорядку дня, який встановлено в дитячому садку, за деякими незначними винятками.

Звичка до певного розпорядку дня і у вихідний день дисциплінує дитину, не збуджує її нервової системи, не виводить з атмосфери розумного режиму.

Раз назавжди встановивши приблизний розпорядок дня дитини у вихідний день, нам залишається напередодні лише погодити і уточнити деякі деталі: який вид розваг намічається, куди підемо на прогулянку або в гості.

Ось, приблизно, як пройшов один з вихідних днів Фелікса.

Прокинувшись і виконавши свої щоденні обов'язки — прибирання постелі, умивання, — після сніданку Фелікс розповів мені свої новини. Ці новини часто наївні, але я завжди їх серйозно вислуховую, бо вони допомагають мені пізнати внутрішній світ дитини, дізнатись, що її хвилює, чи потрібна їй моя допомога. Розповідь Фелікса не завжди послідовна, він часто змішує різні питання або зовсім різні події.

Потім Фелікс починає прибирати свій куток, де в нього стіл, стільчик і полицка. Куток розміщений біля вікна, де багато світла і сонця. Тут же стоїть акваріум з рибками.

Прийшов у гості до нього двоюрідний брат Яник — учень шостого класу. В коридорі були розставлені кеглі, і двома шарами хлопці по черзі їх збивали. Було дуже весело. Втомившись від цієї гри, вони сіли грати в доміно. Раптом сталася «аварія»: пластмасова коробочка, в якій лежить доміно, впала на підлогу і в неї відламалася частина кришки. Я запропонував хлопцям склеїти відламану частину. Після того, як ця робота була виконана, ми перейшли до читання казок. Фелікс, як всі діти, дуже любить, коли йому читають, і уважно розглядає ілюстрації до казок.

Настає час прогулянки. Фелікс знає, що напередодні ми домовились піти у парк і до моря.

Як правило ранкова прогулянка цілком покладається на мене, коли мати зайнята господарством.

Весь час прогулянки проходить в нас у пожвавленій бесіді. Тисячі «чому?» Я намагаюсь просто і доступно відповісти на поставлені дитиною запитання.

Але бувають і труднощі. Ось і на цей раз на одне з синових запитань: «Як виникають хмари?» я сказав, що про це докладно йому розкажуть учителі в школі.

Прийшли в парк. У повітрі кружляє і падає на землю пожовкле листя. Дме з моря вітерець, холоднувато. Феля збирає каштани. Він понесе їх у дитячий садок, на них діти вчаться лічби.

Зайшли на стадіон. Хвилини двадцять спостерігали футбольний матч, а потім дивилися, як спортсмени тренуються. Обійшли навколо стадіону. Відкривається вид на море. Потім ідемо в парк. Але на жаль... з початку навчального року тут роботу припинили. А між тим у вихідні дні слід було б організувати роботу на дитячих майданчиках. Тут влаштована лише невеличка виставка народної творчості, а також виставлені малюнки школярів. Заходимо на виставку. Крім малюнків, там є й вишивки. Фелікса дуже приваблюють ілюстрації до казок, виконані учнями. Ось він звернув увагу на картини «Три богатирі», «Червона шапочка», «Лисиця та ворона» і розповів, що зображено на малюнках.

Феля дуже задоволений прогулянкою. Втомлений, але у доброму настрої, він повертається додому.

Попоївши, він лягає спати. Після сну Фелікс грається: у нього багато цікавих ігор, які привіз йому дядя з Ленінграду.

На цей раз він грається своїм будівельним матеріалом. Красивий палац змінюється гаражем, де розміщуються всі машини. Потім будується Волго-Донський канал.

Збудувавши що-небудь, Фелікс завжди просить, щоб хтось оцінив його роботу.

Настав час обіду. Обід у вихідний день набуває в нас урочистого характеру: вся сім'я дома і обідає одночасно.

Дружина готує що-небудь особливо смачне. Іноді при цьому запитуємо Фелікса, щоб врахувати і його смак, але не потураємо йому.

Після обіду, приблизно о пів на п'яту, — друга прогулянка, яка триває до шести-семи годин вечора. Усі члени сім'ї, які беруть участь у прогулянці, святково одягаються. Феля бере з собою двоколісний велосипед.

Після вечері Фелікс просить показати йому «хоча б один» діафільм або прочитати казку.

Перед сном ми намагаємося не збуджувати дитину. Якщо демонструємо фільм, то вже знайомий; казку читаємо ту, яку він вже добре знає і любить її героїв.

На цей раз ми продемонстрували кольоровий діафільм «Містер Твістер».

Потім Фелікс ще раз прибирає свій куток і о дев'ятій годині він уже в своєму ліжку.

Е. СПОКОЙНИЙ, м. Одеса

* * *

Часто батьки звертаються до нас, вихователів, з запитаннями: Як організувати вихідний день дитини дома? Чим зайняти її? Як зробити, щоб вона не скучала і не відривала щохвилини від справи дорослих? — Адже на вихідний у сім'ї звичайно відкладається багато важливих справ.

В таких випадках ми доводимо батькам і матерям, що в сім'ях, де панує трудова атмосфера і де правильно розуміється цінність праці самих дітей для їх виховання, подібних запитань і не виникає. Це в однаковій мірі стосується і встановлення певного порядку в вихідні дні.

В таких сім'ях діти вміють самі собі знайти заняття і, не дивлячись на зайнятість батьків, не снують без діла. Там не почуєш надтоїдлого, апатичного: «Мама, мені скучно! Що мені робити? Посидь зі мною...»

Діти, привчені до праці в сім'ї, до виконання нескладних обов'язків, легко справляються і з виконанням шкільних завдань.

«Ніщо так не організовує дітей, як праця. Трудимось ми всі в міру своїх сил, а біля нас привчаються працювати і діти», так приблизно на одних батьківських зборах відповів на запитання батьків про те, як у нього в сім'ї налагоджене життя, взаємини з дітьми, тов. Крячков. Тут же на зборах тов. Крячков і розповів про те, як проводять у сім'ї вихідний день його діти.

* * *

Сім'я тов. Крячкова складається з чотирьох чоловік: батько — інвалід Вітчизняної війни — працює в охороні, мати — швачка, двоє дітей — Женя і Наташа — колишні вихованці нашого дитячого садка. Зараз Женя ходить у п'ятий клас, Наташа — у перший.

Всі роки, поки діти відвідували дитячий садок, сім'я підтримувала з нами міцний зв'язок. Коли Женя пішов у школу, Наташа прийшла в дитячий садок. Обое вони дуже спокійні, працюючі, життєрадісні. Дома, здавалося б, нічого не робилось спеціально, щоб виховати в дітях такі риси характеру, все йшло начебто саме по собі.

У сім'ї Крячкових завжди порядок, всі працюють, всі завжди чимось зайняті, і діти, починаючи з наймолодшого віку, також беруть участь у праці. Мати Наташі розповідає: «Коли доньці було три роки, вона нарівні з усіма перебирала картоплю. Як старалась маленька Наташа, розглядаючи зі всіх боків кожну картоплину, як раділа, що й вона допомагає мамі! Увечері розповіли про це батькові — працювали, мовляв, разом, Наташа не скучала. Дівчинку похвалили...»

Ранками у вихідні дні батько заготовляв дрова. Наташа допомагала матері: витирала пил, мила посуд. Женя обмивав і поливав квіти. Після обіду звичайно вся сім'я в прекрасному настрої відправлялася в парк. Там купались, каталися на човні, відпочивали разом, милуючись природою.

Дитячі кінофільми, ляльковий театр, цирк діти завжди відвідують з ким-небудь із дорослих.

Бувають вихідні дні, коли мати зайнята чимось невідкладним і зовсім не може приділити уваги дітям. Тоді вони самі собі знаходять діло: Наташа наводить порядок у своєму куточку — пере лялькам одяг, прибирає в кімнаті, доглядає свої квіти.

Догляд квітів — особливо любиме заняття Наташі. В цьому виявилась, проведена вихователкою тов. Коняхіною, робота з виховання в дітей працюючості, навичок догляду рослин, виявилось її вміння зацікавити цим і сім'ю.

Увечері Наташа з Женею малюють, вишивають, затівають негаласливі ігри, щоб дати змогу стомленій матері відпочити.

В дитячому садку дівчинка, розповідаючи про проведений вихідний, ніколи не жалілась на скуку. «А вчора ми нікуди не ходили, мама була зайнята, і ми також працювали».

П. ЛЕБЕДЄВА,
вихователка дитячого садка № 11
м. Краматорська.